

РЕЦЕНЗИЯ

**за дисертационния труд на Анета Руменова Димитрова
на тема „Семейните отношения и факторът „образование“ в Република Корея
– между конфуцианските традиции и модерността“**

**за присъждане на образователната и научна степен „доктор“ по научно
направление 2.1. Филология, научна специалност „Езици на народите на Азия,
Африка и Америка“ – Корейски език и общество**

**Рецензент: доц. д-р Яна Манчева, Катедра „Кореистика“,
Факултет по класически и нови филологии, СУ „Св. Климент Охридски“**

Дисертационният труд на Анета Димитрова разглежда много наболели проблеми на съвременното общество в Република Корея, за които се пише вече от десетилетия, но малко е направено в действителност. Множество изследователи в наши дни – и корейски, и световни, пишат за спецификите и проблемите на съвременното корейско семейство, равенството между половете, особеностите, възникващи от свръхстремежа към образование. В дисертацията си Анета Димитрова се опитва да запълни някои „празнини“ в тези изследвания като проследи и обясни връзката между съществуващите проблеми, от една страна, а от друга – да открие „разковничето“ им във влиянието на конфуцианството, анализирайки традиционното и модерното състояние на семейството и образованието в Р Корея.

Дисертационният труд е в обем от 184 страници, от които 150 стр. основен текст, 20 страници приложения и подробна библиография от 110 заглавия на монографии и статии и 54 медийни източници. Структурата на дисертацията е

стройна, последователна и добре обоснована – текстът се състои от три глави, от които всяка завършва с обобщение, което подпомага яснотата на изложението. В увода (3 – 13 стр.) след краткото необходимо въведение в конфуцианската идеология и влиянието ѝ върху корейското общество, ясно са формулирани целта, задачите, обектът и предметът на изследването, като са изведени и две хипотези. Коректно е изложен комплексният изследователски метод – компонентен и съпоставителен анализ, както и синтез, сравнение и обобщение. (8 стр.) По отношение на предмета на изследването – традиционното и модерно корейско семейство, конфуцианството в контекста на изследването и от гледна точка на акцента, който то поставя върху образованието, са представени и допълнителни подходи – функционален и системен, като изложението е „подплатено“ теоретично и с представяне на най-важните за изследването понятия – функции на семейството, семейна система и др. След прегледа на изследванията, близки до темата на дисертацията ѝ, Анета Димитрова обосновава актуалността и уникалността на текста си, като една от предпоставките за това е, че се разглеждат съвременни феномени, които търпят промени и в настоящия момент и които все още не са широко изследвани не само в българската, но и в световната кореистика. Важна част от увода е обосновката на използваната терминология – основно по отношение на термините „традиционно“ и „модерно“, както и „конфуцианство“ и „неоконфуцианство“.

Първата глава на дисертацията, озаглавена „Същност и особености на корейското семейство“ логично започва с представяне на традиционното семейство, най-вече от времето на династия Чосон, като авторката проследява трансформацията от традиционно към модерно/съвременно, анализирайки кои от конфуцианските ценности са се запазили в непроменен вид, кои са били трансформирани и кои са изчезнали. Главата е подредена прецизно, като за целта на изследването са представени част от основните конфуциански виждания, повлияли върху формирането на традиционното разбиране за семейство. Важна част от главата е разглеждането на специфичните особености на отношенията в съвременното

семейство – от една страна отношенията между съпрузите, от друга – между родителите и децата, както и между снахите и свекърите, които носят може би най-тежкото конфуцианско „бреме“ за жените и в традиционна, но и в съвременна Корея. В последната част на главата се открояват новите феномени в корейските семейни отношения, като тук обект на изследването са на първо място двойките без брак, които се срещат през последните десетилетия и в други региони по света, но и специфични корейски и източноазиатски явления като *кироги каджок*, уикенд двойките и „внесените“ съпруги, които силно променят облика на съвременното семейство. Анета Димитрова извежда основните фактори за съвременната промяна на корейското семейство като ги обобщава в три категории – урбанизация, модернизация и западно влияние, но направеният анализ затвърждава тезата на дисертантката, че въпреки настъпилите промени конфуцианските ценности продължават да „диктуват отношенията, вижданията и очакванията“ (стр. 56) в корейското общество.

Във втората глава на дисертацията, посветена на образованието и неговото влияние върху семейните отношения, Анета Димитрова акцентира върху изключително важната роля на образованието в Корея, която датира още от времето на династия Чосон и продължава и в съвременността в Р Корея. Въпреки че всички религиозно-философски учения в Корея допринасят за развитието и разпространението на образованието, влиянието на конфуцианството, което го поставя в ядрото на обществото, е безспорно. Според конфуцианството образованието е най-висша цел и стремеж за отделния индивид и за обществото, като постигането му осигурява издигане в социалната йерархия – нагласа, която съществува в Р Корея и до днес. Влиянието и значението му се засилват още повече по време на династия Чосон, когато доброто познаване на конфуцианските трактати е обвързано с изпитите за заемане на чиновнически пост и успеха в обществото като цяло. Съвсем логично дисертантката стига до извода, че въпреки че в началото на ХХ в. Корея е принудена да изостави конфуцианската образователна система и да

приеме западния модел на образование, хилядолетната традиция на конфуцианско обучение „се разглежда като матрица на настоящия изпит за държавна служба, както и на този за прием в университет“ (Автореферат, стр. 14). В тази глава особено ценно е изследването на някои „интересни“ съвременни феномени - например „образованието в сянка“, образователните институции *хагуон*, които дисертантката съвсем правдиво възприема като наследници на едновременните частни конфуциански школи *соуон*. Тук обстойно са представени и ролята и функциите на майката за образованието на децата – въпреки че и до днес в Р Корея мъжът/бащата изпълнява функцията на глава на семейството, на практика ролята на майката по всички семейни, домашни и битови въпроси е много по-важна и добрата подготовка за по-нататъшна реализация в живота и обществото е почти изцяло в ръцете на жената. В главата Анета Димитрова добре илюстрира до какво води този пресилен стремеж към образование, свръхамбициите – на първо място отчуждаване между членовете на семейството (по оста родители/деца), разделяне на семейството, непосилното образователно бреме за корейските ученици, които са „вкарвани“ в образователната система от все по-ранна възраст, като анализът е подкрепен от солидно количество статистически данни – по отношение на негативни следствия като нещастие, депресии, самоубийства сред младите хора, дългове, разводи, употреба на алкохол в по-широката рамка на семействата. Като резултат отново от прекомерния стремеж към образование и изкачване по социалната стълбица са представени и предпоставките за възникване на разделените семейства *кироги каджок*, обедняването на семействата, както и трудностите при намиране на брачен партньор.

В третата глава, посветена на взаимоотношенията между половете и отражението на конфуцианството върху съвременната реалност в Корея, най-силно се усеща „присъствието“ на дисертантката - тук тя набелязва именно едни от най-страшните проблеми на съвременното общество, които са изследвани на базата на най-последни данни от политическия и обществения живот – на първо място

половото неравенство, „наследено“ от конфуцианските идеали на традиционното общество. Патриархалните конфуциански виждания влизат в сериозен конфликт със съвременния свят – както Анета Димитрова посочва „Корея се нарежда на 102-ро място от общо 156 държави в категорията равенство между половете“ (стр. 101). След като обстойно разглежда и анализира проблемите на жените в съвременното корейско общество, дисертацията обръща внимание и на опитите на южнокорейското правителство да се справи с половата дискриминация, като кулминацията на тези усилия е създаването на Министерство на равенството на половете и семейството през 2001 г. След появата си министерството е критикувано от една страна от жените, че не е достатъчно ефективно в защитата на правата им, а впоследствие и от мъжете за това, че „пропагандира феминизъм“ (стр. 109). В действителност, както и самата Анета Димитрова отбелязва, оригиналното име на корейски език на това министерство би трябвало да се преведе като „Министерство на жените и семейството“, което наистина само по себе си доста се отдалечава от идеята за равенство, вложена в английския превод на името му. След направения анализ се оказва, че макар да звучи парадоксално, институцията, която е създадена, за да установи равенство, всъщност предизвиква още повече противопоставяне и война между половете. В същата глава дисертантката обстойно изследва проблемите на по-младото поколение в Корея, поколението, което по-активно се опитва да се „отърси“ от конфуцианското бремене на традиционното общество, чийто основен потърпевш са жените – сред тези проблеми добра илюстрация в труда са например малките шпионски камери, които се поставят незаконно и тайно в обществени тоалетни, хотелски стаи и др. с цел да заснемат видеоклипове най-често с жени, като впоследствие популяризирането по един или друг начин на тези записи води до сериозни психологически травми за потърпевшите, като има немалко случаи и на самоубийства сред тях. Анета Димитрова открива, че впоследствие страховете от подобен вид посегателства прерастват в по-широк страх от обвързване, изолиране от обществото (соло културата, разпространила се още повече вследствие на Ковид пандемията), отказване от срещи, брак и раждане на деца и т.н.

В заключението на дисертацията си Анета Димитрова обобщава стегнато постигнатите резултати, представяйки основните приноси на изследването си, сред които по-специално бих открила тройната връзка, която дисертантката прави между конфуцианство, семейни отношения и образователни стремежи като една от осезаемите причини за съвременните проблеми на южнокорейското общество и на второ място – изследването на новопоявили се социални феномени като соло културата (с множество разновидности като *хонджок*, *хонбап*, *хонсул* и др.), поколението *сампо*, понятия като *4П*, *голд мис* и т.н.

Като особено ценни за дисертацията бих посочила трите приложения - речника на термините, отнасящи се към семейните отношения и новите социални феномени в Корея, което ще е полезно не само за корейсти, но и за по-широк кръг специалисти и бих определила като приносно; изключително интересните поговорки и изрази, свързани със семейството, които дисертантката е събрала отчасти по време на теренна работа, всички с превод, а някои и с обяснителни бележки; и поставените като приложение №3 графики, представящи статистически данни, свързани със семейството, които допълнително улесняват прочита на текста.

В работата си Анета Димитрова е използвала богат библиографски, фактологичен и статистически материал, което личи от големия брой монографии, статии, официални документи, страници на официални институции в Р Корея, посочени в библиографията. Безспорен плюс на работата е ясният, точен, прецизен и чист език. Информацията и цитиранията са представени коректно и прегледно.

Накрая бих искала да добавя няколко формални, но важни уточнения – дисертацията отговаря на всички изисквания за научен труд, като докторантката е представила автореферат, който коректно отразява съдържанието на дисертационния труд. Анета Димитрова има седем публикации, свързани с темата на изследването си, както и активно участие в български и международни научни конференции и студентски семинари.

В заключение бих казала, че въз основа на посочените отлични качества на дисертационния труд, изразявам положителната си оценка и предлагам на уважаемото научно жури да присъди на Анета Руменова Димитрова образователната и научна степен „доктор“.

София, 14 май 2023 г.

доц. д-р Яна Манчева

Катедра „Корейстика“

ФКНФ, СУ „Св. Климент Охридски“